

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/176217,Magdalena-Molczanowska-Odbicie-laczniczki.html>
27.02.2026, 00:52

Magdalena Mołczanowska: Odbicie łączniczki

Historia Franciszki Ramotowskiej „Iskry” to gotowy scenariusz na film. Od 1941 r. działała w ZWZ – AK, gdzie pełniła funkcje łączniczki i sanitariuszki. Los, który dzieliła z towarzyszami broni, obfitował w nieoczekiwane zmiany i brawurowe akcje. Na szczególną uwagę zasługuje odbicie jej z rąk UB.

[Armia Krajowa](#) [Kobiety](#) [Kultura](#) [Podziemie niepodległościowe \(Żołnierze Wyklęci\)](#) [Zbrodnie komunistyczne](#)

20.04.2026

20 kwietnia 1945 r. w Białymstoku miały miejsce wydarzenia jak ze scenariusza filmu akcji. Pod Szpital Garnizonowy przy ul. Lipowej podjechał samochód poczty wojskowej. W środku znajdowało się siedmiu żołnierzy Armii Krajowej Obywatelskiej pod dowództwem majora Jana Tabortowskiego „Bruzdy”.

Po wejściu na oddział szpitalny skierowali się oni do sali, w której, pilnowana przez uzbrojonych żołnierzy ludowego WP, leżała łączniczka i sanitariuszka Franciszka Ramotowska „Iskra”. Ranną wyniesiono na noszach do czekającego przed szpitalem samochodu. Razem z nią uprowadzono także rozbrojonych strażników, których wypuszczono kilka kilometrów za miastem.

Szlak bojowy

Franciszka Ramotowska urodziła się 16 lutego 1922 r. w Wagach-Gnatach w powiecie łomżyńskim. Szkołę powszechną ukończyła w pobliskim Jedwabnem, a gimnazjum w Łomży. Po wybuchu wojny kontynuowała naukę i zdała maturę. Po zakończeniu edukacji powróciła do rodzinnej wsi, gdzie pomagała rodzicom w gospodarstwie i pracowała jako nauczycielka. Wychowywana w rodzinie o tradycjach patriotycznych (jej dziadek, Konstanty Ramotowski, walczył w Powstaniu Styczniowym), od 1941 r. działała w Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, gdzie pełniła funkcje łączniczki i sanitariuszki.

W marcu 1944 r., podczas przygotowań do akcji „Burza”, inspektor Inspektoratu Łomżyńskiego AK, major Jan Tabortowski „Bruzda”, mianował ją łączniczką Komendy Inspektoratu. Latem tego roku znalazła się w bazie „Kobielne”, położonej na niedostępnych Bagnach Biebrzańskich, gdzie koncentrowały się oddziały AK Obwodu Białystok. W tym czasie, 2 lipca 1944 r., pod Boguszkami doszło do potyczki z niemiecką żandarmerią, podczas której „Bruzda” chciał odbić aresztowanego ppor. Józefa Ramotowskiego „Rawicza”. Starcie skończyło się porażką, w walce ranny został między innymi sam Tabortowski.

Rannych, po ich dotarciu do bazy Kobielne, opatrywała m.in. „Iskra”. Jednym z poszkodowanych, którymi się opiekowała, był Hipolit Waniewski „Huzar”.

W szponach „czerwonych”

W połowie sierpnia 1944 r., po opuszczeniu atakowanej przez Niemców bazy „Kobielne”, wojska sowieckie rozbroiły oddział „Bruzdy”. Sam dowódca został aresztowany. „Iskrze” udało się wydostać z Zastocza, gdzie internowani byli członkowie oddziału. Jan Tabortowski również zbiegł z aresztu, ukrywał się, a na początku 1945 r., po powrocie w Łomżyńskie, zaczął odbudowywać struktury Komendy Inspektoratu Łomża – już w ramach Armii Krajowej Obywatelskiej. Udało mu

się odnaleźć „Iskrę”, z którą, jak wskazuje część źródeł, związany był również prywatnie. Podczas gdy „Bruzda” działał w poakowskim podziemiu, Franciszka Ramotowska wyjechała do Białegostoku i tam kontynuowała naukę. Nie dany jej był jednak powrót do „normalnego” życia. Na ulicy rozpoznał ją dawny kolega z oddziału, „Huzar” – ten sam, którego opatrywała w Kobielnem – pozyskany do współpracy przez NKWD, zaciekle tropiące „Bruzdę”. „Iskra” została aresztowana i poddana ciężkiemu śledztwu.

Podczas jednego z przesłuchań, próbując uciec, Franciszka wyskoczyła przez okno i doznała ciężkich obrażeń – złamania miednicy i urazu kręgosłupa. Wciąż dążąc do uzyskania wiadomości o miejscu pobytu „Bruzdy”, postanowiono leczyć aresztowaną. Przewożona ze szpitala do szpitala, ostatecznie trafiła do Szpitala Garnizonowego w Białymstoku, skąd wyostał ją „Bruzda” w opisaney na wstępie akcji. Po uwolnieniu, chorą „Iskrę” przetransportowano do podlomyńskiej wsi Jezioro. Następnie udało się umieścić Franciszkę w szpitalu w Warszawie. Po zakończeniu rekonwalescencji pozostała w Warszawie i rozpoczęła studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

W kwietniu 1947 r. ujawniła się w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Łomży. Miesiąc wcześniej, w marcu 1947 r., ujawnił się także Jan Tabortowski. On również wyjechał do Warszawy i próbował poukładać sobie życie w powojennej rzeczywistości – pracował i jednocześnie studiował w Szkole Głównej Handlowej. Z zachowanej dokumentacji nie wynika, czy w tym czasie „Iskra” i „Bruzda” pozostawali ze sobą w kontakcie, ale biorąc pod uwagę ich wcześniejsze bliskie relacje jest to prawdopodobne. Sama Ramotowska twierdziła, że po raz ostatni widzieli się pod koniec 1948 r. lub na początku 1949 r., jednak z doniesień agenturalnych wynika, że utrzymywali kontakt także później.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Franciszka Ramotowska. Fotografia ze zbiorów Archiwum Głównego Akt Dawnych